

Dues mirades

La Novell

JOSEP MARIA **Fonalleras**

Exemple més clar de la implicació de **Rosa Novell** amb el teatre (com una religió més que no pas com un ofici) és la seva recent intervenció en *L'última trobada*. La breu aparició de l'actriu es va allunyar de la cerimònia lacrimògena que podia significar el retorn agònic a l'escenari de qui ja tenia clavat el fibló terrible de la mort i es va convertir en un crit autèntic a favor del coratge de qui va ser, sobretot, coratjosa i indomable. I també va ser un homenatge a la veritable essència de la feina de l'actor, el compromís que signa cada vegada que entra en escena. «Us aviso: no em traureu d'aquí», van ser les últimes paraules en públic de la **Novell**, en rebre el premi Butaca. Us aviso: això que jo faig és una religió en el sentit d'ade-

quació a un codi moral i no pas una exhibició de qualitats tècniques. Aquesta és la lliçó pòstuma d'una de les artistes més completes que hem tingut, que sabia valorar no solament els registres de la veu o el vol de les mans, sinó també el sentit que es despenia de les paraules, llicenciada com era en literatura.

Una de les obres en què la vaig admirar més va ser la *Fedra* de **Racine** dirigida per **Joan Ollé**, en la memorable traducció de **Moderst Prats**. Era precisa, encertada, d'una dicció pura, com un diamant. I, com un diamant, era capaç de tallar, afilada, aquella atmosfera tràgica. En recordo un vers alexandrí que ara és un epitafi: «Dels ulls, la mort em roba la llum i nitidesa». ≡

Vells deutes

EMMA **Riverola**

Una imatge en blanc i negre. Homes vestits amb robes clericals i altres engalanats amb jaquetes brodades. El ministre **Alberto Martín Artajo**, en nom del dictador **Franco**, i el cardenal **Domenico Tardini**, en nom del papa **Pius XII**, firmen uns documents. La resta observa amb mirada famolenca. És el 1953, fa 14 anys que s'ha acabat la guerra civil, en falten cinc perquè s'acabi el Valle de los Caídos. El Concordat entre Espanya i la Santa Seu certificarà la fi de l'aïllament internacional de la dictadura franquista. El 1950, les Nacions Unides ja havien aixecat el seu veto per la germanat amb **Hitler**. El 1951 es restablien les relacions amb els Estats Units. «En el nom de la Santíssima Trinitat», així comença el pac-

te que va prostrar l'Estat a l'Església i aquesta última, als peus de **Franco**. Privilegis i béns per a les sotes i benediccions per al règim sanguinari.

Encara que bona part del Concordat va ser modificada pels acords del 1976 i el 1979, que recullen els principis de llibertat religiosa i aconfessionalitat de l'Estat, els fonaments de la seva essència segueixen aquí, ja que no ha sigut derogat ni substituït. Exempcions fiscals, tracte de favor sobre altres confessions, insuportable ingerència de la jerarquia eclesiàstica en la política i «el monopoli catòlic sobre l'ensenyament religiós en les institucions públiques educatives». D'aquí ve tot. D'aquest passat en blanc i negre i de creus que s'alcen sobre els vençuts. ≡

Des del 1977

LLUCIA
RamisQui tot ho vol,
tot ho perd

Visitants del Mobile World Congress: Benvinguts a Barcelona, la ciutat on quasi sempre brilla el sol i a la qual una nit en un hotel de dues estrelles pot valer mil euros quan vosaltres sou aquí. El noi que us porta al cotxe es va treure el carnet el mes passat. Una empresa li va donar un GPS, li paga 150 euros per hora, i a ell li ha faltat temps per explicar que el primer lloc on heu anat ha estat un bordell.

Aquí tenim les millors senyores, procedents de tots els països del món, que es reuneixen en aquestes dates per atendre-us amb afecte i fals amor. També hi ha algun taxista que obté comissió per mostrar-vos els llocs més cars (o inflats) de la ciutat, i altres xòfers clandestins que us cobraran el que no està escrit per transportar-vos de la Fira Gran Via de l'Hospitalet al carrer del costat.

Sou una injecció econòmica; de la bona i de l'altra, aquella que omple butxaques però arqueja no. Fins al 2018, la vostra despesa a Barcelona està garantida. I si tenim en compte que hi ha uns 427.000 aturats, és comprensible que tot-

Potser algú decideix
un dia que un congrés que mou tants diners se n'ha d'anar a un lloc més seriós

hom vulgui treure'n profit. Però, què passarà quan us adoneu de l'engany? Quan descobriu el preu real d'una habitació, per exemple.

Potser no passa res. Barcelona és tan agradable, amb els seus carrers esbudellats, els embussos i les trepadores perforant el terra i els timpans, que sens dubte voldreu repetir. Pagareu gustosos l'estafa, fent veure que no us n'heu assabentat. A tot arreu funciona igual, o no? L'ajuntament, per la seva banda, tindrà una excusa perfecta per concedir nous hotels als barris històrics, malgrat les queixes dels veïns, no fos cosa que aquest estiu vulgueu venir amb la família i no hi trobeu lloc.

Però, qui sap. Potser és veritat que qui tot ho vol, tot ho perd. I algú decideix que, la propera vegada, un dels congressos que mouen més diners hauria de celebrar-se en un lloc més seriós, que es respecti a si mateix tant com respecta el visitant. Encara que és poc probable. I de tota manera, als qui s'hagin enriquit al vostre càrrec, tant se'ls en donarà. ≡

Conseqüències de la crisi d'Estat

Grècia, lliçons de la ultradreta

El laboratori hel·lè genera ultres duals, uns de pragmàtics i governamentals i altres d'esquadrists

XAVIER
Casals

«Quan torni a Grècia em trobaré un país on el tercer partit és nazi», va manifestar el ministre **Iannis Varoufakis** a Berlín. Va al·ludir així a Alba Daurada (AD), la formació neofeixista, amb 17 escons, a gran distància dels 149 de Syriza i els 76 de Nova Democràcia (ND). ¿Com s'ha arribat a aquesta situació? Analitzar-ho és de gran interès perquè avui Grècia és un laboratori de la ultradreta que ofereix tres lliçons.

LA PRIMERA és que les seves formacions no sorgeixen pel mer impacte de la crisi econòmica. Recordem que a l'acabar la dictadura dels coronels el 1974, aquest sector ideològic es va convertir en marginal després de conèixer una breu presència al parlament. Però hi va retornar abans del crac del 2008, quan en els comicis europeus del 2004 el partit Alerta Popular Ortodoxa (LAOS) va obtenir un escó i en els legislatius del 2007 en va aconseguir 10 amb el 3,8% dels vots. Aquesta opció, que lidera **George Karatzaferis** (procedent de ND), exalta «la nació, el poble grec, la fe, la història i la identitat cultural», defensa la «sobirania popular» contra el bipartidisme i emet un discurs xenòfob.

¿Per què va emergir LAOS? Per di-

versos factors, segons el politòleg **Andreas Pan-tazopoulos**. Per una part, perquè es va desfermar un fort nacionalisme al crear-se el 1991 la República de Macedònia (el seu nom va crear un problema d'identitat a Grècia), van arribar nombrosos estrangers (albanesos sobretot) i un incident per l'illot d'Ímia va tensar les relacions amb Turquia el 1996. Per una altra, perquè van sorgir protestes contra una reforma socialista de les pensions el 2001 i, a més, ND es va voler *desdretanitzar* i guanyar vots centristes. Per últim, el 2000 va tenir lloc una massiva mobilització ortodoxa per impedir que la religió deixés de constar al DNI i evitar així discriminacions. La interacció d'aquests fets va oferir un espai a LAOS, el líder del qual era el polític que estava més ben valorat l'octubre del 2011.

La segona lliçó és que la ultradreta pot passar ràpidament d'encarnar la protesta a asseure's al govern. LAOS, que va combinar el seu discurs radical amb el pragmatisme, el novembre del 2011 es va integrar en un govern de ND i el PASOK que seguia pautes de la troica. Al fer-ho, va desagradar als seus electors i, tot i deixar l'Executiu el febrer del 2012, en els comicis de maig d'aquell any va esdevenir extraparlamentari.

El seu buit el va ocupar Grecs Independents (ANEL), força dirigida per **Panos Kammenos** (també proce-

ALEX R. FISCHER

dent de ND), de caràcter igualment nacionalista i xenòfob, però oposada frontalment al rescat. En les eleccions del maig en què LAOS es va enfonsar va obtenir el 10,5% de vots (33 escons) i en les celebrades aquest gener, el 4,7% (13). Ara ANEL governa amb Syriza i pretén renegociar el deute. D'aquesta manera, a Grècia s'han succeït dos partits d'extrema dreta que han combinat maximalisme ideològic i realisme polític.

La tercera i última lliçó és que la crisi pot impulsar una extrema dreta periclitada a Europa occidental, com acredita Alba Daurada. Fundada el 1983 pel seu actual líder **Nikos Michaloliakos**, aquesta formació va ser marginal durant un quart de segle. No obstant, el 2008 va iniciar una estratègia d'implantació al districte sisè d'Atenes, d'elevada immigració: va mantenir una presència al carrer que va conjuntar violència i

«treball social», amb repartiments d'aliments «només a grecs» o protecció d'estil mafiós. En els comicis locals del 2010 va captar el 5,3% de vots i **Michaloliakos** va ser elegit regidor. La crisi, doncs, va activar el seu creixement: el maig del 2012 va captar el 7% de vots, va saltar a 9,4% en les europees del 2014 i en les últimes n'ha aconseguit el 6,3%. Això demostra la fidelitat del seu electorat, ja que la cúpula d'AD està empresonada per diversos delictes, com l'assassinat del raper antifeixista **Pavlos Fyssas**. En definitiva, quan els partits neofeixistes violents estaven eradicats d'Europa occidental, la crisi hel·lena n'ha situat un a les institucions.

L'ENFONSAMENT econòmic, doncs, actua a Grècia com un ariet polític. Així, el seu govern de coalició a favor del rescat del 2012 que va incloure LAOS ha donat pas a un altre de Syriza i ANEL crític amb el rescat. Si la nova aposta fracassa, els seus beneficiaris a les urnes poden ser –entre altres opcions– partits arcaics i euròfobs com el comunista (KKE) o AD. Per ara, i això és el que crida més l'atenció, el laboratori polític hel·lè ha generat una ultradreta dual: una de perfil pragmàtic i governamental (LAOS i ANEL); i una altra d'esquadrista i nostàlgica, que sembla haver tornat del passat per quedar-se. Davant aquest escenari és possible plantejar-se fins a quin punt Grècia és una excepció o pot marcar un camí a seguir per altres països. ≡

Historiador.